

N:o 32.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 18 mars 1903.
— — — — — Andra Kammaren den 18 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af väckta motioner om ändringar i lagstiftningen angående aktiebolag.

(Lagutskottets utlåtande n:o 31.)

TILL KONUNGEN.

Vid innevarande riksdag hafva väckts förslag om såväl särskilda ändringar i gällande lagstiftning angående aktiebolag som ock en allmän revision af denna lagstiftning.

Sålunda har till en början ifrågasatts ändring i 3 § af lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 i syfte att aktier å mindre belopp än 50 kronor skulle få förekomma jämväl i bolag med större aktiekapital än 10,000 kronor, dock ej öfverstigande 50,000 kronor.

Att man funnit en lägsta gräns för akties belopp, strängare i de större bolagen, böra fastställas, äger, såsom förhandlingarna vid lagens tillkomst utvisa, väsentligen sin förklaring däri, att, om akties nominalbelopp vore för lågt, man måste befara, att aktierna i större utsträckning komme att placeras hos föga bemedlade personer, som saknade förmåga att bedöma ett företags utsikter och att under bolagets fortvaro bevaka sin rätt. Aktier kunna nämligen icke i allmänhet anses vara sådana värdepapper, att det är önskvärdt och lämpligt, att de mindre bemedlade klasserna i dem nedläggga sina besparingar. Ju större ett

aktiebolags rörelse är, desto svårare är det ock i regel att öfverblicka bolagets ställning samt bilda sig en uppfattning rörande den risk, som är förenad med inköp af aktier i detsamma. Den såsom undantag medgifna rätten att få utfärda aktier äfven å sådana belopp, att aktierna blifva lätt tillgängliga för den stora allmänheten, bör därför begränsas till företag af jämförelsevis mindre omfattning. Att ett sådant undantag öfver hufvud förekommer, beror därpå, att man icke velat utesluta möjligheten att använda aktiebolagsformen för kooperativa företag bland de mindre förmögna samhällsklasserna. Visserligen kan det synas, att för dylika företag andra associationsformer och särskildt den registrerade föreningen för ekonomisk verksamhet borde vara lämpligare. Erfarenheten har dock visat, att så icke alltid ansetts vara förhållandet, utan att tvärtom de kooperativa företagen ofta och i stor utsträckning funnit formen af aktiebolag vara för sig fördelaktigast.

Huruvida de nu gällande bestämmelserna äro sådana, att de verka hämmande och försvårande å den kooperativa rörelsens utveckling, är en fråga, som icke låter sig med säkerhet bedömas utan en noggrann undersökning af hithörande förhållanden. Att den för närvarande fastslagna begränsningen till företag med ett aktiekapital af högst 10,000 kronor icke i och för sig kan göra anspråk på något principiellt företräde, ligger i sakens natur, då ingen sådan gräns kan bestämmas på objektiva grunder. Därest denna begränsning funnits utgöra hinder för företag af beskaffenhet att tillhöra dem, hvilka lagen kan antagas hafva velat genom nämnda bestämmelser bereda möjlighet att använda aktiebolagsformen, synes det sålunda icke vara något att erinra mot en förflyttning af berörda gräns i den riktning, ofvan angifvits. Måhända torde redan de ändrade förhållanden, som i mångt och mycket inträdt efter lagens tillkomst, utgöra anledning till en sådan åtgärd. Mera tvifvelaktigt synes det Riksdagen, om ifrågavarande rättighet i allt fall bör utsträckas så långt som till bolag, hvilkas aktiekapital icke öfverstiger 50,000 kronor. Det förefaller Riksdagen sannolikt, att en sådan utvidgning skulle gå längre, än som är behöfligt och lämpligen kan medgifvas. Riksdagen, som ej vill uttala någon bestämd mening i ämnet, anser emellertid frågan, om och i hvad mån en lagändring i nämnda syfte bör vidtagas, vara förtjänt att hänskjutas till Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

Därjämte hafva åtskilliga erinringar framställts mot de nuvarande rättsreglerna dels för bildande af aktiebolag och dels för den närstående frågan om ökning af aktiekapitalet; och har härvid påvisats, hurusom nämnda bestämmelser i den svenska aktiebolagslagen vore väsentligt ofullständigare och mindre betryggande än de tyska stadgan-

dena i ämnet. Redan den tyska lagen af år 1884, hvilken i mycket legat till grund vid utarbetandet af vår aktiebolagslag, hade i berörda hänseenden innehållit strängare föreskrifter än de, som upptagits i den svenska lagen, och därefter hade, genom år 1897 vidtagna lagändringar, de tyska stadgandena ytterligare blifvit skärpta. Särskildt hafva erinringar riktats mot bristen på noggranna bestämmelser för det fall, då mera än eljest fara föreligger, att den allmänhet, som inbjudes att teckna eller köpa aktier, kan föras bakom ljuset, nämligen då annan egendom än penningar skall från något håll insättas i bolaget eller anorledes af detsamma öfvertagas. De föreskrifter, som i sistnämnda hänseende finnas meddelade i lagen, gälla endast den händelse, att dylikt förekommer i samband med bolags stiftande. Därest sådant tillskott eller öfvertagande sker vid ökning af aktiekapital, finnas inga särskilda föreskrifter till förebyggande af missbruk.

Äfven Riksdagen håller före, att nuvarande stadganden i berörda afseenden icke torde vara så tydliga och fullständiga, som kunde vara behöfligt med hänsyn till ändamålet att förhindra åtgärder och företag, hvilka icke stå i öfverensstämmelse med sunda affärsprinciper och alla aktieägares intressen. Å andra sidan lärer det dock knappast vara lämpligt att i vår lag införa så detaljerade och genomgripande föreskrifter som stadgandena i den tyska lagstiftningen. En granskning af bestämmelserna i ämnet synes emellertid vara önskvärd.

Tillika har framhållits, hurusom det icke sällan förekommer, att de i särskilda bolagsordningar meddelade föreskrifterna om begränsning af aktieägares rösträtt å bolagsstämma kringgås på det sätt, att aktieägare å andra personer skenbart öfverlåta aktier, för hvilka de på grund af dylik begränsning icke kunna själfva utöfva rösträtt. De tillfälliga innehafvarne af aktierna rösta sedermera vid bolagsstämman i enlighet med de verkliga aktieägarnes föreskrift, och efter stämmans slut återgå aktierna till dessa. Därjämte har påvisats, hurusom styrelseledamöter, hvilka tillika äro aktieägare, kunna inverka på beslut, huruvida ansvarsfrihet skall beviljas styrelsen, genom att för tillfället öfverlåta sina aktier på personer, som äro oförhindrade att deltaga i omröstningen om sådant beslut.

Till förebyggande af sådana missbruk hafva ifrågasatts åtgärder i olika riktningar. En utväg i detta syfte skulle sålunda vara att belägga dylik skenbar öfverlåtelse med straffpåföljd. En annan åtgärd för samma ändamål vore meddelande af föreskrift, att rösträtt icke finge utöfvas för andra aktier än sådana, hvilka viss tid före bolagsstämma registrerats å de personer, som vid stämman uppgäfves vara ägare af

desamma. En tredje utväg vore att genom införande af stämpelskatt för aktieöfverlåtelse därå lägga en afgift, hvilken kunde antagas verka hämmande å skenbara öfverlåtelser, särskildt om de behöfde oftare förekomma.

Riksdagen anser, att öfverlåtelser af ofvan angifven art stå i strid mot lagens mening och, om möjligt, borde förhindras. Ett verkligt behof af bestämmelser i detta syfte förefinnes alltså i Riksdagens tanke. Att i sådant afseende åstadkomma föreskrifter, hvilka, utan att alltför mycket lägga band på handlingsfriheten, kunna antagas medföra önskad verkan, är emellertid en mycket svårlöst fråga. Å ena sidan har man att tillse, att stadgandena i ämnet, såvidt sig göra låter, icke komma att träffa andra fall än dem, för hvilka de äro afsedda. Uppenbarligen möter det nämligen synnerliga betänkligheter att för vinnande af förberörda syfte meddela föreskrifter, genom hvilka aktieöfverlåtelser jämväl i det stora flertalet fall, då de ske fullt lagenligt och för berättigade ändamål, skulle få sig ålagda hämmande band eller blifva förenade med särskilda kostnader, i den mån sådant icke kan finnas befogadt äfven ur andra synpunkter. Å andra sidan medför aktiers olika natur, att vissa slag af aktier lätteligen undandraga sig verkningarna af bestämmelser, hvilka för öfriga aktier kunna vara ändamålsenliga. Särskilda svårigheter förefinnas sålunda med hänsyn till aktier, ställda till innehafvaren.

I hvad mån ofvan anförda förslag kunna läggas till grund för lösningen af förevarande fråga, synes Riksdagen lämpligen böra i första hand öfverlemnas till Eders Kungl. Maj:ts bedömande.

I nära samband med sistberörda fråga står spørsmålet om beredande af en verksammare kontroll å styrelsens förvaltning.

I detta hänseende har till en början erinrats, hurusom den svenska aktiebolagslagen visserligen föreskrifver, att styrelsen å bolagsstämma skall framlägga förvaltningsberättelse jämte balansräkning och revisorernas utlåtande, men, i motsats till den tyska lagen, saknar detaljerade föreskrifter rörande balansräkningens innehåll. I samma ämne har äfven anförts, att styrelse- och revisionsberättelser mången gång uppställas så, att det icke låter sig göra att genom dem få en rätt uppfattning af bolagets ställning; och har af sådan anledning ifrågasatts, att bestämmelser härom skulle meddelas i lag, hvarförutom det borde åligga styrelsen att å bolagsstämma lämna de upplysningar om bolagets ställning, som af aktieägare begärdes.

Äfven Riksdagen anser det vara förtjänt att tagas under öfvervägande, i hvad mån det kan vara behöfligt och lämpligt att i dessa afseenden

meddela fullständigare stadganden för bättre tillgodoseende af aktieägarnes intresse att erhålla klar och säker kännedom om bolagets ställning.

I sammanhag med omnämnande, hurusom önskemålet, att en minoritet inom aktiebolag borde äga tillkalla en kvalificerad revisor för att deltaga i granskningen af styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper, genom framställning af nästlidet års Riksdag redan bragts under Eders Kungl. Maj:ts pröfning, har framhållits, att en minoritet inom aktiebolag borde under vissa förhållanden hafva rätt att besluta om anställande af talan mot bolagets styrelse. Det synes ock Riksdagen, som om en sådan befogenhet för en minoritet, som representerar ett afsevärdt antal aktier, kunde på goda grunder ifrågasättas. I allmänhet torde de skäl, som voro bestämmande för Riksdagens förra året fattade beslut angående rättighet för minoriteten att tillkalla en revisor, med samma styrka göra sig gällande till förmån för den mening, att minoriten jämväl borde kunna anställa talan mot styrelsen. Det ena utgör i viss mån en följd af det andra, då rättigheten att utse en revisor ofta kunde blifva utan vidare betydelse, om den icke vore för enad med befogenhet att, äfven mot majoritetens vilja, få de anmärkningar, som under revisionen förekommit, i laglig ordning pröfvade.

För att åstadkomma en noggrannare efterlefnad af aktiebolagslagens stadganden torde därjämte en skärpning eller ett fullständigande af lagens straffbestämmelser måhända böra komma under öfvervägande. Riksdagen vill likväl i sådant afseende uttala sin tvekan, huruvida det i allmänhet är lämpligt att med straff belägga åtgärder, hvilka visserligen utgöra felaktigheter i förvaltningen, men icke kunna från allmän synpunkt betecknas såsom rättskränkningar i vanlig mening.

Såsom af det ofvan anförda framgår, har Riksdagen funnit åtskilliga förslag till ändringar i olika delar af aktiebolagslagen vara förtjänta af beaktande. Otvifvelaktigt torde ock vara, att lagen jämväl i andra hänseenden lider af brister, hvilka det vore önskvärdt att få afhjälpta. Framställningar i sådant syfte hafva redan af tidigare Riksdagar blifvit hos Eders Kungl. Maj:t gjorda.

Den utsträckning, i hvilken anmärkningar mot denna lag sålunda förekomma, synes Riksdagen gifva vid handen, att yrkandet på en allmän revision af lagen icke äro obefogadt. Med hänsyn till sammanhanget mellan lagens skilda delar kan det dessutom icke vara lyckligt, om rubbning gång efter annan sker i olika stadganden, utan är det väsentligt att föredraga, om de nya eller ändrade bestämmelser, som finnas behöfliga, så vidt möjligt genomföras på en gång under behörigt iakt-

tagande af deras förhållande till hvarandra och till öfriga föreskrifter i lagen. Visserligen kan det synas, att från lagens tillkomst ännu icke förflutit så lång tid, att en dylik genomgripande åtgärd borde vara behöfelig. Utvecklingen har dock på det område, förevarande lag afser att reglera, mera än på de flesta andra gått med snabba steg, och häraf har blifvit en följd, att denna lag, hvilkens verkningar torde hafva varit i hufvudsak tillfredsställande, numera är i vissa hänseenden föråldrad och icke fullt motsvarar de anspråk, som ställas på densamma såsom det lagliga rättesnöret för aktiebolagens inre och yttre förhållanden.

Riksdagen anser alltså en revision af lagen böra företagas. I samband härmed torde äfven en annan synpunkt förtjäna uppmärksamhet. Alltsedan 1876 års Riksdag anhöll, att Eders Kungl. Maj:t vid företagande af åtgärder för utarbetande af en handelslag för Sverige måtte ägna omsorg däråt, att, såvidt ske kunde, öfverensstämmelse därigenom åstadkommes med motsvarande norsk och dansk lagstiftning, hafva de lagar, som tillkommit på handelsrättens område, i allmänhet varit byggda på samverkan med de andra nordiska länderna. Så har varit händelsen med växellagen, sjölagen, lagen angående handelsregister, firma och procura samt checklagen, hvilka alla fullständigt eller i hufvudsak öfverensstämma inom de olika länderna. Bolagslagarne hafva härutinnan utgjort ett undantag. Därest en revision af aktiebolagslagen nu kommer till stånd, lär det emellertid böra tagas i öfvervägande, om och i hvad mån ett samarbete på detta område med Norge och Danmark lämpligen kan äga rum. Härtill finnes så mycket större anledning, som i båda dessa länder föreligga nyligen utarbetade förslag till aktiebolagslag, hvilka ännu icke blifvit slutligen behandlade och godkända.

På grund af det anförda får Riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om revision af lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill revisionen kan anses föranleda.

Stockholm den 18 mars 1903.

Med undersätlig vörndnad.